

N^o

๙๓๘

เรื่อง ตีตก

แต่งโดยพระบัณฑูร

กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท

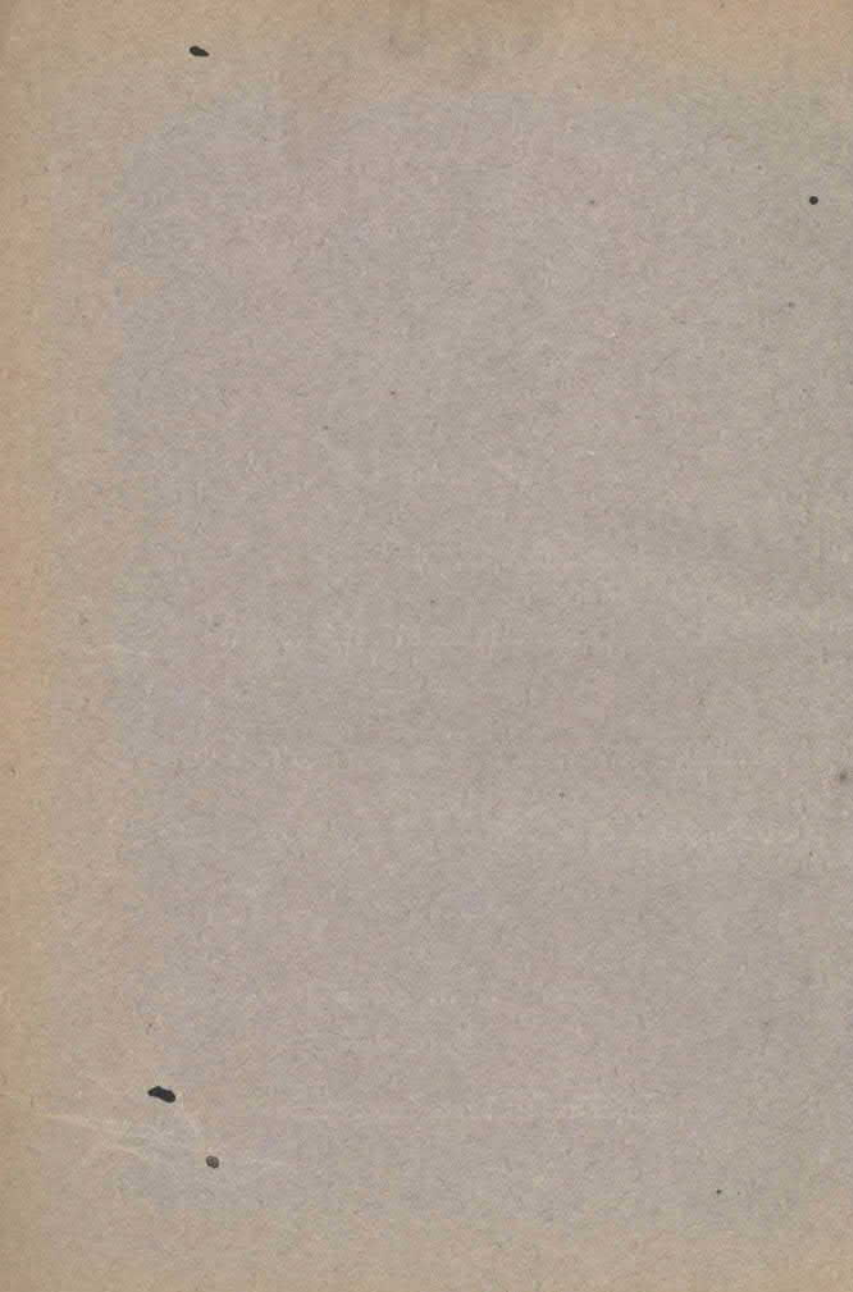
นายสุทธี พวงพยอม พิมพ์แจกในการปลงศพ

สนองคุณพระสาลีบวรวิทย์ (สอน พวงพยอม)

ผู้บิดา

พิมพ์ พ. ศ. ๒๔๖๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

၁၆၈၈

๑๐

เรื่องสถิติ

แต่งโดยพระบันฑูร

กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท

นายสุทธี พวงพยอม พิมพ์แจกในการปลงศพ

สนองคุณพระสาเล่ย์บริรักษ์ (สอน พวงพยอม)

ผู้บิดา

บวชก พ. ศ. ๒๔๖๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

นายสุทธิ พวงพยอม จะทำการแปลคัพสลนของคุณ
พระสาธุบริรักษ์ สอน พวงพยอม ผู้บิดา มีศรัทธา
จะสร้างหนังสือเป็นของแจกในงานศพสักเรื่อง ๓ จึงมา
แจ้งความต่อกรรมการหอพระสมุทวชิรญาณสำหรับพระ
นิกร ขอให้ช่วยเลือกเรื่องหนังสือในหอพระสมุทให้พิมพ์
ชณะเมื่อนายสุทธิ พวงพยอม มาแจ้งความ ประเวศ
เวลาหอพระสมุทให้หนังสือมาจากเมืองนครศรีธรรมราช
เรื่อง ๓ เป็นพระราชพงศาวดาร เรื่องสังกต กกรมพระ
ราชวังขอมมหา สรสังหนาทมีพระ บัณฑูรให้ราชบัณฑิต
ประชุมกันเรียบเรียงถวายแต่เมื่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ได้
๓ ปี หนังสือนี้หาเคยพบฉบับแต่ก่อนมาไม่ จึงคิดเห็น
ว่าถ้าพิมพ์ขึ้นคงจะพอใจอ่านกันโดยมาก แม้พิมพ์แจก
ในงานศพพระสาธุบริรักษ์ก็จะเหมาะที่ ด้วยพระสาธุบริ
รักษ์ก็ได้รับราชการมาในฝ่ายพระราชวังขอม ข้างเจ้า
จึงได้เลือกเรื่องสังกตให้นายสุทธิ พวงพยอม พิมพ์
ตามประสงค์

ประวัติพระสาส์นบริรักษ์

สกุลพระสาส์นบริรักษ์ เป็นข้าหลวงเดิมในพระบาท
สมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว บิดาชื่อนิยม เป็นที่พระยา
อรรคมณเฑียร มียศ ๓ คน คือ พระยาเกษตรรักษา นิล
เป็นบุตรคนใหญ่ รองลงมาถึงพระสาส์นบริรักษ์ สอน
แล้วถึงพระยาสมุทรนรินทร์ สิ้น เป็นที่สุด

พระสาส์นบริรักษ์เกิดในรัชกาลที่ ๓ เมื่อวันจันทร์
เดือน ๑๒ ปีชวด พ.ศ. ๒๓๘๕ ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็ก
ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ฝึกหัด
เป็นทหาร แล้วกลับไปรับราชการอยู่ในกรมมหาดเล็ก
จนสิ้นรัชกาลที่ ๔.

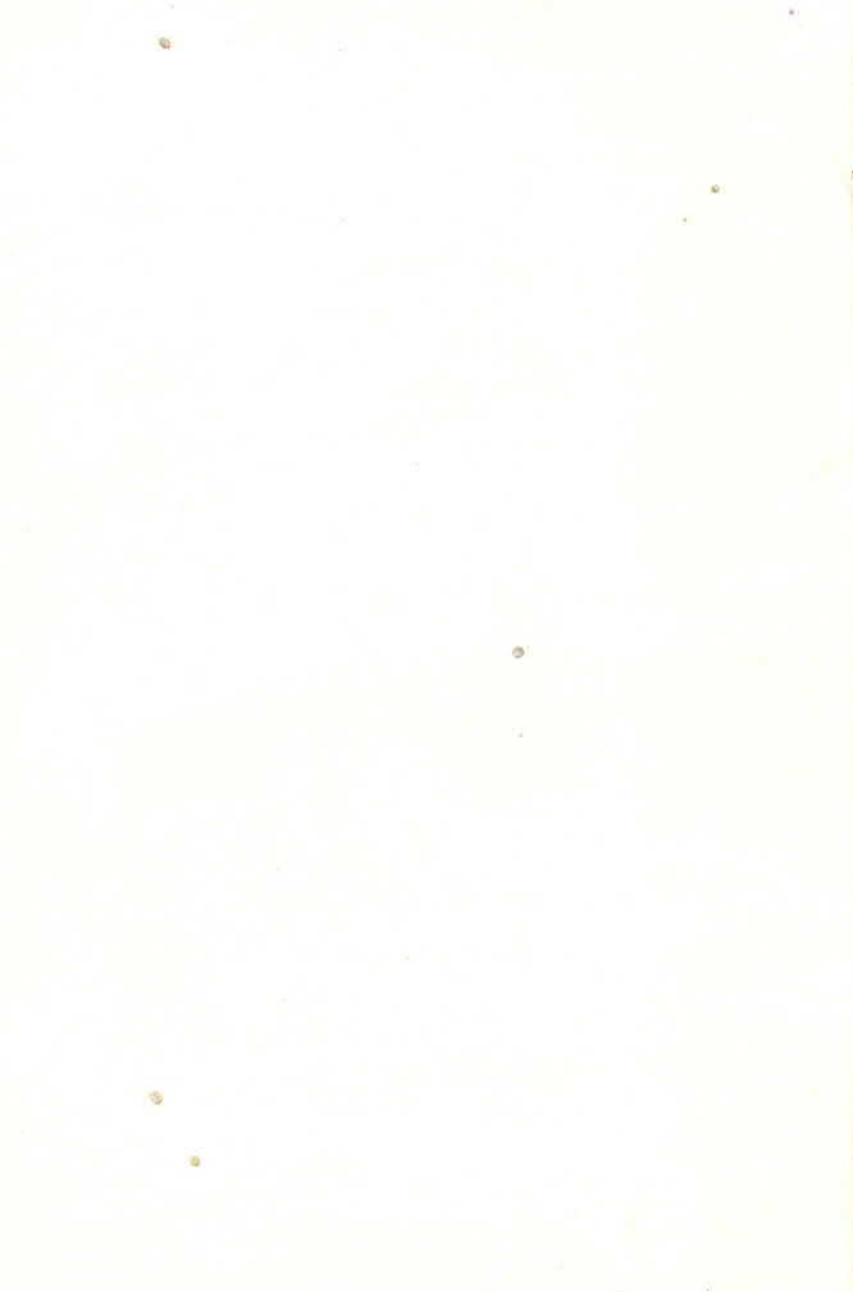
ถึงรัชกาลที่ ๕ เมื่อบวช พ.ศ. ๒๔๑๕ กรมพระ
ราชวังบวรวิไชยชาญ ประทานสัญญาบัตร ตั้งเป็น
ตำแหน่งขุนอาจำบัง ปลัดกรมทหารรักษาพระองค์
รับราชการมา ๑๒ ปี ถึงบวช พ.ศ. ๒๔๒๗ ได้เลื่อน

พระสาถีบวรวิทย์

(ม.ท.บ.)

พ.ศ. ๒๓๘๕ - ๒๔๖๒

บรรพชาศักร์เป็นหลวงศักร์ดาพลรักร์ เจ้ากรมทหารรักษา
 พระองค์ ครั้นกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญที่วงศ์ค
 ลงมาสมทบรัชการวังหลวง จนถึงบชวท พ.ศ. ๒๔๓๓
 ใต้พระราชทานสัญญาบัตร เลื่อนบันดาศักร์เป็นพระสาลิ
 บริกร์ มีตำแหน่งราชการในกรมเกษตรราธิการฝ่าย
 พระราชวังบวร ฯ ต่อมาได้ลงไปรัชการเป็นตำแหน่ง
 ผู้ช่วยราชการจังหวัดสมุทรปราการ ในเวลาเมื่อพระยา
 สมุทรธานรักร์ สิ้น น้องชาย ว่าราชการจังหวัด ทั้ง
 แต่ พ.ศ. ๒๔๓๔ จนถึง พ.ศ. ๒๔๓๘ จึงกลับมาอยู่ในกรม
 เกษตรราธิการตามเดิมจนตลอดอายุ

พระสาลิบริกร์ สอน พวงพยอม ถึงแก่กรรม
 เมื่อวันท ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๒ มีอายุได้ ๗๘ ปี
 สิ้นเนื้อความตามประวัติเท่านั้น.

ข้าพเจ้าขอเสนอโมทนาในกุศลบุญราษีทักษิณานุปทาน
 ซึ่งนายสทธี พวงพยอม ได้จัดการปลงศพสนองคุณ
 พระสาลิบริกร์ สอน พวงพยอม ผู้บิดา ด้วยความ

๑๖ พฤษภาคม สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๓

เรื่องสี่ตึกษา

กระแสนพระบัตินุร

๑ คุณมัตถุ คยลคักราชพันร้อยสี่สิบหก นาคสัง
วัชรกตฤณมาศกาฬชัย ทวาทศมตฤสดี ภูมวาร
ขริเลทกาลกำหนด^๑

พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว พระราชวังบวร
สถานมงคล เสด็จออกคณะพระที่นั่งประทุมคงคา^๒ พร้อม
ไปด้วยเสนาพยุพมาตย์ราชปโรหิตาจารย์ยาธิปัตถิกรวิ
พราหมณ์ราชบัณฑิตทั้งหลาย เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

๑ ฅวันอังคารเดือน ๑๒ แรม ๑๒ ค่ำ บรมโรงจุลศักราช ๑๑๔๖
พ.ศ. ๒๓๒๗

๒ นามพระที่นั่งประทุมคงคานี้ไม่เคยได้ขึ้น จะเป็นพระที่นั่ง
องค์ไหนสงไสยอยู่

เป็นอันมาก สมเด็จพระบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว
 มีพระราชดำริถึง ประเพณีหน่อพุทธจักรเจ้าทั้งปวงอัน
 บำเพ็ญพุทธการกบารมีมาแต่ก่อนนั้น ย่อมมีพระพุทธรูป
 กรุณาเป็นมูลพระบารมีทั้งปวง เพื่อจะให้สัตว์โลกทั้ง
 หลายพ้นจากทุกข์มายาแลสังสารวัฏทุกข์ทั้งปวง ด้วย
 อรรฆานุสาสนะสั่งสอนสัตว์ทั้งปวงให้ตั้งอยู่ในกุศล
 สุจริต เป็นอุปนิสัยยถากรรมไปในพุทธบริษัท กว่าจะได้
 ครบแก่พระปรมาภิไศศัมโพธิญาณแล้ว ก็พระราช
 ทาน (ซึ่ง) พระนพโลกทรสมบัติให้เป็นพระอริยบุคคล
 พ้นจากสรรพทุกข์ทั้งปวงอัน เป็นประเพณีสืบมา ทรง
 พระราชดำริให้แจ้งว่าสัตว์ทั้งปวง จะพ้นทุกข์ในบวรพุทธ
 สาสนานี้ ก็เพราะได้พึ่งพระพุทธโอวาท พระสาวะโกวาท
 ฤๅในพระไตรปิฎกทั้ง ๓ นั้น ก็อยู่ในกองสิกขาทั้ง ๓
 ประการ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา
 คือ พงศ์ศึกษา เวียนคัลล สมาธิ ปัญญา อันยิ่งใหญ๋

กว่าคือ สมาธิ บัญญา ภายนอกพระศาสนา เหตุ
 คือในพระศาสนาสมเด็จพระพุทธเจ้า พระอัครสาวกพระ
 อริยสาวกเจ้า บัญญัติสั่งสอนสัตว์ เป็นต้นมรรคผล
 นิพพาน โอวาทนั้นอาจให้ถึงพระนิพพาน สันตรวพทกซ์
 ทั้งปวงได้ แลคือในพระพุทธศาสนานี้ (เป็น) วิสุทธิ
 คีลยิ่งกว่าคือ ๕ คือ ๘ คือ ๑๐ ภายนอกพระศาสนา
 อันหาพระพุทธรูปพระธรรม พระสงฆ์ มิได้นั้น แต่เหตุ
 ว่าหาผู้จะสำแดงคือนั้นให้วิรูการกว้างขวางให้สัตว์ทั้งปวง
 รู้จักคุณแลโทษแลอานิสงฆ์น้อยแลมากไม่ สัตว์ทั้ง
 ปวงมิได้แจ้งใจตน จึงมิได้มีความโสมนัสศรัทธา
 เลื่อมใสที่จะรักษาคือ ให้เป็นประโยชน์ตน ประโยชน์
 ท่านสืบไปไม่ จึงมีพระราชบริหารมารพระบัณฑิตกัรัส
 เห็นอเกล้าเห็นอกระหม่อมสั่งให้หมู่ราชบัณฑิตทั้งปวง
 ช่วยกันชำระตกแต่งพระพุทธรูป พระธรรมคุณ พระ
 สังฆคุณ คือ ๕ คือ ๘ คือ ๑๐ ตามพุทธานุญาตซึ่งตรัส
 ไว้ในพระไตรปิฎก ให้วิรูการกว้างขวางโดยลักษณะคือ

เป็นเอกอุษุคัส มัชฌิมคัส หินะคัส รักษาไว้ให้ผล
 ดังนั้น รักษาให้ขาด ให้ต่างพร้อย ให้โทษทั้งนั้น ๆ
 ให้ระแ้ง สัตว์โลกทั้งปวงเข้าใจแล้วจะไ้ปฏิบัติตาม
 อุปนิสยบ้จ้าย ไปแก่มรรคญาณผลญาณในบ้ทุบันแล
 อนาคตนั้น

ลิลกถา

ข้าพระพุทธเจ้า หม่อมราชบัณฑิตทั้งปวง ๘ คน พระยา
 พนาจารย์ หลวงศรีวรโวหาร หลวงญาณวิจิตร หลวง
 วิเชียรปริชา หลวงเมธาธิบดี หลวงธรรมมาภิรมย์ ขน.
 อุดมจินดา ขนราชาภิรมย์ พร้อมกันรับสั่งไล่เกล้าไล่
 กระหม่อม คำน้ตามวาทพระยาพิ และบรรดกตภาฎกา
 พระไทรยบ้ฎก แต่ตามลัทธิบัญญัติอันควรด้วยสติ
 บ้ญญาอันน้อย ควรมิควร ข้าพระพุทธเจ้าราชบัณฑิตทั้ง
 ปวง ขอพระราชทานพระบัญญัติบ้ฎกเกล้าปล่กระ
 หม่อม ทรงชำระเนอความที่ควรแลมิได้ควรนั้นให้
 บริบูรณ์ไว้ เพื่อจะเป็นประโยชน์แก่สัตว์โลกทั้งปวง ขอ
 เทชะ ฯ

“นมตฺถ เต เทว ปุณฺณ วุตฺตา พุทฺเธนาทีริยพณฺณา
 อเนกปุณฺณกัลยาณปุณฺณโนติ” สมเด็จพระบรมศาสดา
 จารยเทว ครัสพระธรรมเทศนาในพระไตรปิฎกทั้งสาม
 มีพระยาพิณแลเฝ้าเฝ้าความค้องกันว่า บุคคลหญิงชายทั้ง
 หลาย อันเป็นยถชนหนาไปด้วยกิเลสนั้นมีสองจำพวก
 อันชยถชนจำพวกหนึ่ง กัลยาณชยถชนจำพวกหนึ่ง
 อันชยถชนเป็นคนอันมีคมลอนธการ ปราศจากรำเวียน
 สกยพงไถ่ถาม มิไ้รู้จักอรรถปริมัตถธรรม คือชั้น ๕
 ขายคณะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ เป็นภูมิปริมัตถ
 ธรรม ๕๘ ประการ อันมีในตนอาตมานั้นมิไ้รู้
 บุคคลจำพวกนี้ ชื่อว่าอันชยถชน แม้นเมื่อจะกระทำ
 กาลกิริยาตายไปนั้น จะกำหนดทคติไปเกิดว่าจะไป
 เกิดสวรรค์แดนรกเป็นเพียงแต่นั้นมิไ้ ทุหนึ่งท่อนไม่
 อันบุคคลโยนขึ้นไปบนอากาศ จะกำหนดรู้วาทันไม่ฤ
 ปลายไม่้จะลงก่อนนั้น จะกำหนดเพียงฉนั้นมิไ้ แล
 กัลยาณชยถชนนั้น มีอริยาครียเป็นกุศลอุสาหะเล่าเรียน

ได้ถาม สกยพิ้ง^๑รู้ประเภทพระปรมัตถธรรม ๕๗ ประการ
มีชั้น ๕ เป็นต้น การพิจารณาแล้วนั้น บุคคลจำพวกนี้
ชื่อว่ากัลยาณบุคคล เมื่อจะกระทำกาลกิริยาตามนั้น มี
คติอันจะไปเกิดนั้นกำหนดได้ ย่อมไปเกิดในจตุรกายภูมิ
จะไปเกิดในสุคติภูมิ^๑เนื่องไป กุหนึ่งพระโสตาปัตตะ^๑พระ
จตุรกายนั้น เหตุมีพระบาทในคัมภีร์พระวิสุทธิมรรค
ดังนี้

“อิมินา ฉาณน สมมุนาคโต ทํ คตีกตฺตา รุล—
โสตาปนโนติ วุจฺติ” อรรถาธิบายว่าบุคคลหญิงชายใด
ประกอบด้วยญาณอันหยั่งรู้ เหตุปัจจัยแห่งจิตระแลธรรม
คือขันธแลอาบะตะนะ ภาว อันเป็นภูมิพระปรมัตถธรรม
สมเด็จพระสรเพ็ชญ์พุทธเจ้าตรัสเทศนาว่าบุคคลผู้นั้น
เป็นจุลโสตาบัน เหตุคติผู้นั้นจะไปเกิดในสุคติภูมิเนื่อง
ไป การพระโสตาปัตตะ^๑พระจตุรกายนั้น แล้วตรัสปฏิบัติ
แห่งกัลยาณบุคคล อันนี้เข้าในจุลโสตานัน มีพระ
บาทพิตรัสโปรกไว้ให้ปฏิบัติดังนี้

“คิหิनाव อูปาสเกน ยถาพลํ ขนฺธาทิวิปากงฺคํ
 อุกคฺคฺหิตฺวา กลฺยาณปฺปฺตฺชนํ สมนฺปาเทคฺวา นิรุสฺสํวเสน
 ปณฺหสฺสํ มุโปสเถ อญฺญํภคฺสมนฺนาคํ สฺสํ สทฺธิว อุตฺตสา
 โห ทสฺสํมฺบิ อาทาย สจฺจํ ปาลยนฺเตน สุรวณฺนิชา
 มํสวณฺนิชา สคฺควณฺนิชา สคฺคฉวณฺนิชา วิสวณฺนิชาทิ อิมานิ
 ปณฺห อธมฺมิกวณฺนิชานิ ปหาย กุสฺสกุญฺญกํสกุญฺญาทีนํ ปหาย
 ธมฺมิกวณฺนิชากรณกมฺมาทีหิ วา อเนสนํ อปฺปญฺญํ ปหาย
 ธมฺเมเน สเมเน สมนฺมา อาชีเวเน ชีวนฺเตเน วสิตฺตพฺพนฺติ ฯ
 วิสฺสํทฺธาชีวกสฺส หิ ทานมฺบิ มหปฺพลํ โหติ สฺสํ มหปฺพลํ
 โหติ ฯ ตสฺมา วิสฺสํทฺธาสเยเน กลฺยาณปฺปฺตฺชนเน คิหิनावิ
 ปาโต วุญฺญาย มุขโธวณฺสวโรปฺปิตฺตคฺคณํ กทฺวา เจตียํค—
 ฌาที คณฺทฺวา ชีวฺมานพฺทฺธสฺส วิย พฺทฺธานุสฺสคฺคิหฺทํ
 กทฺวา เจตียสสมฺมชฺชนปฺปฺมปฺปฺชาภคฺคปฺปฺชาวาลิกโธกิ—
 วรรณโธริฏฺฐปาณสฺสเณคณฺธรูปปาริวิยอภฺติเกเน ปฺปฺเชคฺวา
 ภควนฺตํ สฺสเณ วหนฺโต วิย ปทกฺคิณฺโณ กทฺวา

วนทิตฺวา อปริเมยํ กาลํ ภควตา ปรีตํ ปุณฺณณํ ภควโต
 कुณฺณํ อโหหตฺถปฺปฺนฺเหหิ ธากมฺบิตฺวา อคฺคฺตโน ฌาเณน
 อนฺตฺสฺสริตพฺพนฺติ”

อรรถาธิบายว่าบุคคลผู้เป็นฆราวาสได้นามชื่อว่าอุบา
 สก เหตุนี้เมื่อพระไตรสรณาคม สู้เสียดชีวิตรมิได้ละวาง
 พระรัตนคยาที่คฤณนั้น พึงรำเรียนไถ่ถามสัคยพึงให้รู้
 พระปรมาตฺถธรรม เหตุผลแห่งชั้นนี้ทั้ง ๕ เป็นต้น โดย
 อันสมควรด้วยปัญญาแห่งอาตมาได้ตั้งอยู่ในภูมิภักตยาณ
 บุณฺชนแล้ว พึงสมาทานคิล ๕ ประการเป็นนิจ คิล ๘
 เป็นอทิเรกคิลรักษาในวันอุโบสถ ถ้ามีวิริยอุสาหะมาก
 ให้สมาทานคิล ๑๐ ประการ แลอุทฺทกฆราวาส ๒ คือ
 เขกาสนิกอุทฺทก บัคคปิณฺฑิกอุทฺทก แลรักษาความ
 ลัทธิให้เป็นลัทธิขารมิให้เที่ยงตรงประคองกายประกายพฤษัย
 อันเป็นตราชูโลกนั้น พึงเว้นจากค้ำขายมิเป็นธรรม ๕
 ประการ คือค้ำขายสุรา ๑ แลเลี้ยงสัตว์มิสุกรเป็นต้นฆ่า

เอนน้อยชาย ๓ แลคำขายนมนนยชนเอนค่าให้มาก มีให้
 พันจากหน ๓ แลคำขายเคืองสาตราขาวสำหรับ
 ประหาญชีวิตสัตว์ ๓ แลคำขายโหรยาพิณ ๓ เปน ๕
 ประการ แลเว้นจากลักค้อล่อลวงด้วยโกหกมารยา ด้วย
 ทรราชช่วงวิไสยกล แลทนนานนัยค้อด้วยกลโกหก แล
 ลวงแลกลเปลี่ยนด้วยทองเคลือบทองอาบทองทำเทียมเป็น
 คัน แลละเสียซึ่งการอันจะแสวงหาเลี้ยงชีวิต ด้วย
 อธรรมอันมีสมควรด้วยภูมิอบาสกนั้น แลเลี้ยงชีวิต
 โดยธรรมอันเสมอ แลขบถกลอันเลี้ยงชีวิต อันบริสุทธิ์
 โดยสัมมาอาชีวะนั้น แม้จะทำทานๆ ก็มีผลเป็นอันมาก
 แม้จะรักษาศีลๆ นั้นก็ให้ผลเป็นอันมาก เหตุการณ์ทั้ง
 นั้น ท่านผู้เป็นฆราวาสอันตั้งอยู่ในภูมิภักตญาณขณนัย
 เข้าในนอซึ่งแห่งพระโสณานั้น พึงมีอธิยาโครยให้บริสุทธิ์
 ทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งจิตร ชีวิตบริสุทธิ์ อย่างอนสาย
 ลกแต่เข้าแล้ว ชำระภักตวิบวณโอบอุทิศกระทำ ชำระสวัระ
 กิจเสร็จแล้ว พึงไปสู่สถานทีประคิษฐานพระพุทธรูป

พระสถูปพระเจดีย์ แล้วให้ตั้งใจเคารพภักดี ถึง พระ
 คุณสมเด็จพระมหากรุณาเจ้า แลย่ำเกรงงนั้ในพระ
 พุทธ พระสถูป เจดีย์ฐาน อันพระองค์มอบพระศาสนา
 ไว้ แทนสนองพระองค์นั้นเคารพพวงนั้ ประคองนั้
 เคารพสมเด็จพระสรวเพชญ์พุทธเจ้า เมื่อพระองค์ยัง
 ทรงเสด็จทรงมานพระชนม์ชีพอยู่นั้นแล้ว จึงกวาดชำระ
 พระเจดีย์ฐาน ถวายเครื่องธามิศุขยบยบูชา แลเครื่อง
 สบพิณสนั่นนารสอาหาร อันประทิญฐเป็นพทธบูชา
 แล้วจงเรี่ยรายทรายแลรคน้ำในต้นพระมหาโพธิ์ชาด้วย
 รูปเทียนตามมีตามควรในที่นั้นแล้ว จึงกราบด้วยเบญ
 จางคประทิญฐ ประทงจะยกเอาพระพุทธรุคณขึ้นประทิญ
 ฐานไว้ เห็นอเคียรเกล้าแล้วนำเสด็จไปกระทำประทก
 ษิณแล้วนั่งลงในที่สงัดอันสมควรแล้ว กราบด้วยเบญ
 จางประทิญฐ แล้วรำพึงถึงพระโลกิยมหากรุณาคณอัน
 พระองค์แรกสร้างพระบารมีมา สันกาลช้านานอันระนัย
 มิได้ มาตราบเท่าถึงเป็นพระสมุทธายส มีพระบารมี

บริบูรณ์ จะเอาพระอรหรรตในชาตินั้น ก็จะได้ด้วยง่าย
 ง่าย แต่ทว่ามิพระกรุณาแสงแลทุกสัตว์โลกทั้งหลายอัน
 ตายเกิด ได้ไ้ส่วยทุกขเวทนาในสังสารจรวายทุกข
 เป็นอันลำบากนักหนา พิจารณาเห็นด้วยทิพจักขุญาณก็มี
 พระเหตุภัยกรุณาในสัตว์โลกทั้งปวง ก็ละพระอรหรรตนั้น
 เสีย สู้กรรมานกายบำเพ็ญพระบารมี ด้วยบุญมหาวิ
 ภาตทั้ง ๕ มีชีวิตบริภาษเป็นต้น แลระฤกถึงบุพพารัต
 คุณ เมื่อเสวยพระชาติเป็นพระเจ้าสิริราช ให้พระเนตร
 เป็นทาน แลสละบุญจิตให้ชีวิตเป็นทานเป็นปฐมัตถ
 บารมี แลระฤกถึงบุพพารัต เมื่อเสวยพระชาติเป็น
 ภูริทัตตนาคราช เป็นสังขปาลนาคราช เป็นจำปายนนาคราช
 บำเพ็ญศีลบารมีสัจบารมี แลเสวยพระชาติเป็นขันตีวาที
 ภายสอดทนทุกขเวทนา สู้เสียชีวิตเป็นขันตีปฐมัตถ
 บารมี แลระฤกถึงพระกรุณาคุณ เมื่อเสวยพระชาติ
 อันเป็นชาตกต่าง ๆ แลบำเพ็ญพระบารมีอันควรจะเป็น
 อัครรรยแก่โลกทั้งปวง ทั้งนี้เพราะพระมหากรุณาคุณ

จะไปรศัศวโลกทั้งปวง ให้พ้นจากจตุราบายแลสังสาร
 ทุกข์ทั้งปวง ครั้นระฤกถึงพระโลกิยมหากษัตริย์แล้ว
 จงระฤกถึงพระโลกุตรคุณแห่งสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
 เมื่อพระองค์ไต่ตรัสแก่พระปรมาภิเศก สัมโพธิญาณใน
 พระมหาโพธิบัลลังก์ภายใต้วิมุติเสวตรฉัตร อันประทับ
 ไปด้วยทสอหาคิคุณ โดยพระบาทนภบิริกรรมภาวนาว่า
 “อิติปิ โส ภควา ๑ ล ๑ พุทฺโธ ภควาติ” ให้เข้า
 ใจในข้อความในพระคุณว่า พระพุทธเจ้ามีพระพุทธานุภาพ
 บริสุทธิไกลจาก โลภะ โทสะ โมหะ ราคะทักิเลส
 อันเป็นข้าศึก ๑ อนึ่งมีพระพุทธานุภาพกอบด้วยพระ
 อรหัตตมัคคญาณ หักทำลายเสียซึ่งกาสังสารจักร
 อันระเวียนเกิดตายไปนั้น ด้วยอสงฆาวุธคือพระอรหัตต
 มัคคญาณนั้น ๑ อนึ่งมีพระพุทธานุภาพมีไต่สอน
 กระทำบาปลามกในที่กำยังสงกัถังโลกทั้งปวง ๑ อนึ่ง
 มีพระพุทธานุภาพอันบริสุทธิ กอบด้วยพระโลกิยะแล
 โลกุตระญาณคุณอันประเสริฐควรแก่เครื่องสักการบูชา

อินวิเสศ อินสัทวโลกทั้งปวงจะพึงบูชา ๓ จึงทรงพระ
 คุณนามว่า “อรหิ” ด้วยเหตุคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ
 ถึงพระรณมานันมีในพระพุทธรูปนั้น ซึ่งทรงพระคุณ
 นามว่า “สมมาสมพุทโธ” นั้น ระฤกให้เข้าใจในพระ
 คุณว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคนั้น มีพระพุทธรูป
 กอด้วยพระญาณอันตรัสรู้สรรพธรรมทั้งปวง ในอดีต
 อนาคตแลปัจจุบันด้วยพระองค์เองมิได้วิปริต ๑ แลตรัส
 รู้แล้วซึ่งญะยธรรมทั้งหลาย ด้วยอาการทั้งปวง แลมี
 พระสัพพัญญุตญาณอันตรัสรู้ญะยธรรมทั้งปวงอันหาที่สุด
 มิได้แต่พระองค์ผู้เดียว ด้วยเหตุมีพระคุณทั้งนี้ในพระ
 พุทธรูปนั้น จึงทรงพระคุณนามว่า “สมมาสมพุทโธ”
 ในยทพระคุณนามว่า “วิชชาจรณสมุปบันโน” นั้น ระฤก
 ให้เข้าใจในพระคุณว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคนั้น มีพระ
 พุทธรูปนั้น กอด้วยสัมฤทธิ์ธรรม คือวิชาบุญญา ๘
 มิวชสนาวิชาเป็นต้น วรรณธรรม ๑๕ มีคิดเป็นต้น

เหตุ^{๕๔}คุณ^{๕๕}จึงทรงพระคุณนามว่า “วิชา^{๕๖}รณ^{๕๗}สม^{๕๘}ปน^{๕๙}โน”
 ในบทพระคุณนามว่า “สุค^{๖๐}โต” นั้น ระ^{๖๑}ภา^{๖๒}ก^{๖๓}ให้^{๖๔}เข้า^{๖๕}ใจ^{๖๖}ว่า
 สม^{๖๗}เด็จ^{๖๘}พระ^{๖๙}ผู้^{๗๐}มี^{๗๑}พระ^{๗๒}ภา^{๗๓}ค^{๗๔}เจ^{๗๕}้าน^{๗๖}นั้น เป็น^{๗๗}อ^{๗๘}ร^{๗๙}ว^{๘๐}ค^{๘๑}ย^{๘๒}ร^{๘๓}ม^{๘๔}น^{๘๕}า^{๘๖}ย^{๘๗}
 ย^{๘๘}อ^{๘๙}ค^{๙๐}โล^{๙๑}ก^{๙๒}ช^{๙๓}ัก^{๙๔}น^{๙๕}ำ^{๙๖}ส^{๙๗}ั^{๙๘}ว^{๙๙}ท^{๑๐๐}ัง^{๑๐๑}ป^{๑๐๒}ว^{๑๐๓} แ^{๑๐๔}ล^{๑๐๕}ส^{๑๐๖}ะ^{๑๐๗}ก^{๑๐๘}ี่^{๑๐๙}จ^{๑๑๐}ึง^{๑๑๑}ผ^{๑๑๒}ิง^{๑๑๓}พระ^{๑๑๔}นิ^{๑๑๕}พ^{๑๑๖}า^{๑๑๗}น
 อัน^{๑๑๘}เป็น^{๑๑๙}ส^{๑๒๐}ุ^{๑๒๑}น^{๑๒๒}ท^{๑๒๓}ร^{๑๒๔}ส^{๑๒๕}ถ^{๑๒๖}า^{๑๒๗}น^{๑๒๘}อัน^{๑๒๙}ป^{๑๓๐}ระ^{๑๓๑}เส^{๑๓๒}ริ^{๑๓๓}ฐ^{๑๓๔} แ^{๑๓๕}ล^{๑๓๖}ะ^{๑๓๗}มี^{๑๓๘}พระ^{๑๓๙}พ^{๑๔๐}ุ^{๑๔๑}ท^{๑๔๒}ธ^{๑๔๓}ฎ^{๑๔๔}ิ^{๑๔๕}ก^{๑๔๖}า
 ทร^{๑๔๗}ัส^{๑๔๘}ส^{๑๔๙}ິ^{๑๕๐}ง^{๑๕๑}ไ^{๑๕๒}ท^{๑๕๓} ะ^{๑๕๔} พระ^{๑๕๕}พ^{๑๕๖}ุ^{๑๕๗}ท^{๑๕๘}ธ^{๑๕๙}ฎ^{๑๖๐}ิ^{๑๖๑}ก^{๑๖๒}า^{๑๖๓}น^{๑๖๔}ัน^{๑๖๕}มี^{๑๖๖}ไ^{๑๖๗}ด^{๑๖๘}เ^{๑๖๙}ไป^{๑๗๐}ล^{๑๗๑}ำ^{๑๗๒}ส^{๑๗๓}ุ^{๑๗๔}ญ^{๑๗๕}า^{๑๗๖}ก^{๑๗๗}ห^{๑๗๘}ิ^{๑๗๙}ท^{๑๘๐}
 ุ^{๑๘๑}ห^{๑๘๒}ิ^{๑๘๓}ค^{๑๘๔}ป^{๑๘๕}ระ^{๑๘๖}โย^{๑๘๗}ชน^{๑๘๘}เ^{๑๘๙}ด^{๑๙๐}ย^{๑๙๑} เหตุ^{๑๙๒}คุณ^{๑๙๓}นี้^{๑๙๔} จึง^{๑๙๕}ทรง^{๑๙๖}พระ^{๑๙๗}คุณ^{๑๙๘}นาม^{๑๙๙}ว่า
 “สุ^{๒๐๐}ค^{๒๐๑}โต” ใน^{๒๐๒}บท^{๒๐๓}พระ^{๒๐๔}คุณ^{๒๐๕}นาม^{๒๐๖}ว่า “โล^{๒๐๗}ก^{๒๐๘}วิ^{๒๐๙}ฑ^{๒๑๐}” นั้น ระ^{๒๑๑}ภา^{๒๑๒}ก^{๒๑๓}
 ให้^{๒๑๔}เข้า^{๒๑๕}ใจ^{๒๑๖}ใน^{๒๑๗}พระ^{๒๑๘}คุณ^{๒๑๙}ว่า สม^{๒๒๐}เด็จ^{๒๒๑}พระ^{๒๒๒}ผู้^{๒๒๓}มี^{๒๒๔}พระ^{๒๒๕}ภา^{๒๒๖}ค^{๒๒๗}น^{๒๒๘}ัน^{๒๒๙} มี^{๒๓๐}พระ^{๒๓๑}
 พ^{๒๓๒}ุ^{๒๓๓}ท^{๒๓๔}ธ^{๒๓๕}ัน^{๒๓๖}ค^{๒๓๗}า^{๒๓๘}น^{๒๓๙}ก^{๒๔๐}อ^{๒๔๑}บ^{๒๔๒}ท^{๒๔๓}ว^{๒๔๔}ย^{๒๔๕}พระ^{๒๔๖}ญ^{๒๔๗}า^{๒๔๘}ณ^{๒๔๙}อัน^{๒๕๐}ค^{๒๕๑}ร^{๒๕๒}ั^{๒๕๓}ฐ^{๒๕๔} ซึ่ง^{๒๕๕}โล^{๒๕๖}ก^{๒๕๗}ท^{๒๕๘}ัง^{๒๕๙} ๓^{๒๖๐} ค^{๒๖๑}ือ^{๒๖๒}
 ส^{๒๖๓}ัง^{๒๖๔}ข^{๒๖๕}า^{๒๖๖}ร^{๒๖๗}โล^{๒๖๘}ก^{๒๖๙} โ^{๒๗๐}ก^{๒๗๑}า^{๒๗๒}ศ^{๒๗๓}โล^{๒๗๔}ก^{๒๗๕} แ^{๒๗๖}ล^{๒๗๗}ส^{๒๗๘}ั^{๒๗๙}ว^{๒๘๐}โล^{๒๘๑}ก^{๒๘๒} เหตุ^{๒๘๓}คุณ^{๒๘๔}นี้^{๒๘๕} จึง^{๒๘๖}ทรง^{๒๘๗}
 พระ^{๒๘๘}คุณ^{๒๘๙}นาม^{๒๙๐}ว่า “โล^{๒๙๑}ก^{๒๙๒}วิ^{๒๙๓}ฑ^{๒๙๔}” ใน^{๒๙๕}บท^{๒๙๖}พระ^{๒๙๗}คุณ^{๒๙๘}นาม^{๒๙๙}ว่า
 “อน^{๓๐๐}ค^{๓๐๑}ุ^{๓๐๒}ต^{๓๐๓}โร” นั้น ระ^{๓๐๔}ภา^{๓๐๕}ก^{๓๐๖}ให้^{๓๐๗}เข้า^{๓๐๘}ใจ^{๓๐๙}ว่า สม^{๓๑๐}เด็จ^{๓๑๑}พระ^{๓๑๒}ผู้^{๓๑๓}มี^{๓๑๔}พระ^{๓๑๕}ภา^{๓๑๖}ค^{๓๑๗}
 น^{๓๑๘}ัน^{๓๑๙}เ^{๓๒๐}ล^{๓๒๑}ำ^{๓๒๒}เ^{๓๒๓}ล^{๓๒๔}ิ^{๓๒๕}ค^{๓๒๖}ป^{๓๒๗}ระ^{๓๒๘}เส^{๓๒๙}ริ^{๓๓๐}ฐ^{๓๓๑}ค^{๓๓๒}ว^{๓๓๓}ย^{๓๓๔}ค^{๓๓๕}ี^{๓๓๖}ล^{๓๓๗}ส^{๓๓๘}มา^{๓๓๙}ธิ^{๓๔๐}ป^{๓๔๑}ญ^{๓๔๒}ญา^{๓๔๓} แ^{๓๔๔}ล^{๓๔๕}ห^{๓๔๖}ม^{๓๔๗}ุ^{๓๔๘}พระ^{๓๔๙}
 คุณ^{๓๕๐}อ^{๓๕๑}ร^{๓๕๒}ร^{๓๕๓}ม^{๓๕๔}ท^{๓๕๕}ัง^{๓๕๖}ท^{๓๕๗}ลา^{๓๕๘}ย^{๓๕๙}เป็น^{๓๖๐}อัน^{๓๖๑}มา^{๓๖๒}ก^{๓๖๓}หา^{๓๖๔}ผู้^{๓๖๕}จะ^{๓๖๖}เ^{๓๖๗}ส^{๓๖๘}ม^{๓๖๙}อ^{๓๗๐}มิ^{๓๗๑}ไ^{๓๗๒}ด้^{๓๗๓} เหตุ^{๓๗๔}คุณ^{๓๗๕}นี้^{๓๗๖}

จึงทรงพระคุณนามว่า “อนุตฺตโร” ในบทพระคุณ
 นามว่า “ปฐิมมุตฺตโร” นั้น ระฤกให้เข้าใจว่า สมเด็จพระ
 ผู้มีพระภาคนั้นมีพระพุทธานุญาตด้วยพระกรุณา
 ญาณ อธิบาย ที่ จะ ทรมานมนุษย์ เทวทาสอินทร์พรหมบริวาร
 ทั้งหลายให้เลิกละพละอันร้าย ให้ได้มรรคผลแล้ว ด้วย
 พุทธาธิบายต่าง ๆ เป็นอันมาก เหตุฉนี้ จึงทรงพระคุณ
 นามว่า “ปฐิมมุตฺตโร” ในบทพระคุณนามว่า
 “สตุตฺตาเทวมุตฺตโร” นั้น ระฤกให้เข้าใจว่า สมเด็จพระ
 ผู้มีพระภาคนั้น เป็นพระบรมศาสดาจารย์เอก
 สั่งสอนสัตว์โลกทั้งปวง ให้ได้โดกยประโยชน์แล
 โลกุตระประโยชน์ เหตุฉนี้ จึงทรงพระคุณนามว่า
 “สตุตฺตาเทวมุตฺตโร” ในบทพระคุณนามว่า “พุทฺโธ”
 นั้นระฤกให้เข้าใจว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคนั้น มี
 พระสันตทานอันอบรมไปด้วยพระญาณอันตรัสรู้วิโมกข์อัน
 ยิ่งอรรมลิตี อันเป็นต้นเหตุแก่พระญาณอันจะตรัสรู้ ใน
 ฉะนัยธรรมทั้งหลายโดยลำพัง แลกลอยด้วยพระอรหัตต

มัลลคณฺณ ชันทรสัฏฐิพระเจดวรายัสสัทธัง ๔ ชันเป็นเหตุ
 แห่งพระสัพพัญญุตญาณ เหตุฉนั้น จึงทรงพระคณ
 นามว่า “พทฺธิ” ในบทพระคณนามว่า “ภควา” นั้น
 ระบุทำให้เข้าใจว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคนั้น กอปรด้วย
 บุญราษีแลอิศริยยศ แลหิกละยศชง วาละ ไทละ โมละ
 แลแรกชง โพชฌงครันแก่สัตว์โลกทั้งปวง เหตุฉนั้น
 จึงทรงพระคณนามว่า “ภควา” พึงระบุถึงพระ
 พุทธคุณ อันมีในที่สุดด้วยปัญญาแห่งตนอันได้รู้เวิน
 สัตยพ้ง ในพระไตรปิฎกบันทึกจำไถ้นั้นเอามาเจริญ
 ภาวนา มิได้พ้นจากพระพุทธานุสสันตังนั้น แล้วระบุ
 ถึงพระธรรมคุณโดยพระยาพิวว่า “สุวากุขาโต ภคว—
 ตาธมฺโม ๑ ๓ ๑ ปุรุชคตฺ เวทิตพฺโพ วิญญูหิติ” ระบุ
 ให้เข้าใจในพระธรรมคุณฉนั้น “ธมฺโม” อันว่าพระไตรปิ
 ฎกปริยัติธรรม “สุวากุขาโต ภควตา” สมเด็จพระ
 ผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสเทศนาไว้เป็นอันกั ไพเราะ
 ช่างทันด้วยศีล ไพเราะในท่ามกลางด้วยสมาธิ ไพเราะ

ในที่สุดด้วยปัญญา อันว่าพระนพโลกุตตรธรรมทั้ง ๘
 ประการ คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ทรงไว้ซึ่ง
 สัตว์ทั้งหลายอันปฏิบัติกันนั้น มิให้ตกไปในจตุรกายภูมิ
 แลส่งสารวิจิตรให้ชื่อว่า “อมโม” แลพระโลกุต
 ธรรมนั้น “สนธิภูมิจิโก” อันว่าบุคคลเห็นด้วยปัญญา
 แห่งตน เหตุปัญญาอันปราศจากวาทกิเลส “อกา—
 ลิโก” ให้ผลจะกำหนดกาลนั้นมีได้ “เอहि ปรสฺสิโก”
 อันควรจะร้องเรียกสัตว์ว่าท่านจงมา เลงแลคุณธรรม
 อันเป็นแก่นสารเด็ก “โอปนนิโก” อันควรจะน้อมนำ
 เข้าไปไว้ในสันดาน เหตุพระโลกุตตรธรรมนั้นบริสุทธิ์
 หาราคาทิกิเลสมีได้ “ปัจจุตฺต เวทิตพฺโพ วิญญูหิ”
 อันบุคคลทั้งหลายมีปัญญาเป็นปรกติ จึงจะรู้พระโลกุต
 ธรรมเป็นเพียงแท้ ครั้นระฤกถึงพระธรรมคุณแล้ว
 พึงระฤกถึงพระสังฆคุณโดยพระบาทว่าดังนี้ “สุยฺย—
 ปนโน ๑ ๓ ๑ ปุณฺณกฺขเขตฺตํ โลกสุสฺสาคิ” ระฤก

พระคุณให้เข้าใจตามเนื้อความแปลดังนี้ ชันธสันดาน
 แห่งพระอริยบุคคลอันบริบูรณ์ไปด้วยมรรคญาณ แลมี
 สันดานอันอบรมไปด้วยสามัญผลทั้ง ๔ แลสมาธิธรรม
 ได้ ชื่อว่าสงฆ์นั้น เหตุสืบต่อซึ่งศีลสมาธิปัญญา “สุ-
 ปฏิปันโน” ปฏิบัติตามมัชฌิมปฏิบัติเป็นอันดี “อสุ-
 ปฏิปันโน” ปฏิบัติซึ่งตรง “ญายปฏิปันโน” ปฏิบัติ
 เพื่อจะกระทำพระนิพพานให้แจ้ง “สามจีปฏิปันโน”
 ปฏิบัติโดยพระนพโลกุตระธรรม “ยทิท” อันว่าพระ
 อริยสงฆ์อันใดนี้ “เจตตาวี ปริสยฺกาน” คือคู่แห่งบุรุษ ๔
 ไสคามัคค ๑ ไสคามผล ๑ สกทาคามิมัคค ๑ สกทาคามีผล ๑
 อนาคามิมัคค ๑ อนาคามีผล ๑ อรหัตตมัคค ๑ อรหัตต
 ผล ๑ “อญฺฐปฺริสยฺกคฺคา” เป็นบุรุษบุคคล ๘ จำพวก
 ทั้งหลายเหล่านี้ “เอสฺสคฺวโต สํวทสงฺโฆ” พระสงฆ์
 ชีโนรสพึงพุทธโอวาทแห่งสมเด็จพระสรรเพชญ์ “อา-
 หุเนยฺโย” ควรแก่ของอันบุคคลนำมาแต่ไกลแล้วแล
 บูชา “ปาหุเนยฺโย” ควรแก่ของอันบุคคลตกแต่งปฏิบัติ

จิตไว้รับแขก “ทุกขินิเฉยโย” ควรแก้ทุกขนิฆาทาน
 แห่งโลกทั้งหลาย “อญชลักรณโย” ควรอันบุคคล
 จะพึงกระทำอญชลักรณมัสการ “อนุตฺตโร ปุณฺณกฺโขเขตฺโต”
 เป็นในอนาญญอันประเสริฐ “โลกุตฺต” แก่สัตว์โลก
 เมื่อ ระฤก ถึง พระรัตนคยา ทิคุณโคโย เข้าใจใน พระคุณ
 ทั้งพระพรหมมานั ฯ เป็นโสมนัสญาณสัมผัสยทุกุศล มีผล
 จะนับมิได้ ก็จักเกิดปราโมชย์คิยัสสัทธิสมาธิ ด้วยพระ
 รัตนคยาทิคุณานุสณินั้นเป็นอันมาก ครั้นเสร็จการพิธี
 รัตนคยบูชาแล้ว จึงรักษาพระอัปปมาทธรรมปฏิบัติ
 เอาสติผูกเอาพระกรรมฐานอันใดอันหนึ่ง เป็นต้นว่า
 พรหมวิหารสี่ ให้มีอยู่เสมอในอิริยาบถทั้ง ๔ นั้น อย่าได้
 ขาด และมรวาสกอุสาสนันนัยเข้าในภูมิกลียาณยถชน
 เช่น รุก โสกา พึงประพฤติปฏิบัติโดยพิถีพิถันพระพรหมมาน
 วันละสามเวลา จิตได้ชื่อว่าภาวะะในพระรัตนคยา
 ทิคุณเป็นแท้ เหตุพระบาทพิตรัสโปรดไว้ในสารสังคหะว่า

“โย ภิกขุ สกฺขติ ๑ อรรมาเน ตัสสุ กฬลสฺสุ
 อปฺปฐานัน น คฺขติ สกฺขติ อนุปาหเน เจกฺกมนเต
 สอุปาหโน เจกฺกมนติ ฯลฯ อชฺชวาวํ วา ปสฺสสวํ วา กโรติ
 ปรีนิพฺพุเต วา ปน เจกฺกยํ วนฺทิตํ น คฺขติ ฯลฯ วทติ
 ภณฺทิตํ อปํ สกฺขติ อคารโวนาม”

อรรถาธิบายว่าเมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาทรงเจ้า
 ยังเสด็จมีพระชนม์อรमानอยู่นั้น ภิกษุใดแลมีได้ไปสัที่
 อปฐากพระองค์วันละสามเวลา แลอยู่เฝ้ากรม ไส้รอง
 เท้าสูงกว่าพระองค์ ห่มผ้าสองข้างในที่ขึ้นเห็นพระองค์
 อยู่แล้วนกกก็ แลกันร่วมไส้รองเท้ากระทำอชฺชวาวะปัสสาวะ
 นกกก็ ผันนไ้ช้ชื่อว่ามิได้เคารพในพระพุทเจ้า แม้
 เมื่อพระองค์เสด็จนิพพานแล้ว ยังมีแต่พระพุทธรูปพระ
 สดอปธาตุพระเจดีย์ไว้นของพระองค์ ผู้ใดมิได้ไป
 สัที่อปฐากที่เจดีย์ฐานวันละสามเวลา แลกระทำอาการ
 กิริยาอันมิได้เคารพทศพรณาแล้วนั้น ได้ชื่อว่าผัน
 มิได้เคารพสมเด็จพระพุทเจ้า เหตุฉะนั้นนักปราชญ์ผู้

มีบุญญาพิงไปสู่ที่อุปฐาก พระเจดีย์ฐานด้วยวิธีปฏิบัติตั้ง
 พรรณานั้น วันละสามเวลา กระทำให้เป็นอาจิณกรรม
 กุศล ก็ระพันจากทุกข์ขายทุกข์เป็นแท้ ๆ พระมหา
 ภารุณาไปรณวันนั้น แลในยทว่าให้ฆรวาสกษาสก พิง
 สมทานศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ เป็นอธิเรกศีล ถ้ามีอุสาหะ
 สมทานศีล ๑๐ ประการ “ทสปี เจตานี สามเณเรน
 ภิกขุณฺณ สันติเก สมาทินฺนาเนว สมาทินฺนานิ โหนติ

อันว่าศีล ๑๐ ประการนั้น ถ้าเป็นเจ้าสามเณรพึง
 สมทานในสำนักพระภิกษุจึงเป็นสมทาน “อุปาสเกณ
 ปน อคฺคณา สมาทินฺนเตนابقี สมาทินฺนานิ โหนติ”
 อันว่าศีล ๕ กีกี ศีล ๘ กีกี ศีล ๑๐ กีกี อันอุสาสก
 สมทานในสำนักท่านผู้อื่นก็ควร แม้จะสมทานด้วย
 ตนเองก็เป็นอันสมทาน แลสมทานนั้นมี ๒ ประการคือ
 เชกัจฉสมทานแลบัจเจกัจฉสมทาน สำหรับฆรวาส
 ะสมทานศีล อันว่าบัจเจกัจฉสมทานนั้นคือสมทาน

รัชกาลที่ล้น ๆ เขกฉฉสมาทานนั้นคือสมาทานรวบว่า
 ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ที่เคยระไว้ว่า
 รายรับออกไปที่ล้นนั้นหามีได้ ถ้ารวบรวมที่เดียวอัน
 ชื่อว่าเขกฉฉสมาทานนั้น แม้นประมาณซากศีลแต่อัน
 ไกอันหนึ่ง ศีลอัน ๆ นั้น ก็พลอยขาดด้วยสิ้น ถ้าสมา
 ทานที่ล้น ๆ ชื่อว่าข้าพเจ้าเขกฉฉสมาทานนั้น แม้น
 ประมาณซากศีลอันใดก็ขาดแต่ศีลอันนั้น “ปฐมาเจตถ
 ปณฺเฑ เอกนตอกุสลจิตฺตสมุฏฺฐานโต ปาณาติปาตาหิ
 ปกทิวชฺชโต เวรมณิโย” ประการหนึ่งอันว่าศีล ๕ ของ
 ท่านนั้นเกิดแต่อกุสลจิตฺตโดยแท้ เพราะเหตุว่าเป็น
 ธรรมคาโทษ เป็นปรกติโทษ แม้นได้สมาทานก็
 ไม่ได้สมาทานก็ ผู้ใดฆ่าสัตว์ลักทรัพย์ล่วงประเวณี
 ทาน มุสา กินสุรา ขาปโทษก็มีแก่บุคคลผู้นั้นแท้
 “เสสา ปณฺณทิวชฺชโต” อันว่าศีล ๕ ของปลายทั้ง
 แก้วกาลโภชนาจนชาตะรูประนั้น เป็นปณณทิวชฺชโทษ

พุทธบัญญัติชมราวาสผู้ใดรักษาไถ่ผลานิสงฆ์ ถ้า
 ประมาทซากคัลลงเพียงไรก็ยกบุญลงเพียงนั้น เป็น
 แต่ปัจจุบันโทษต้องครหาตีเคียนเป็นต้น ซึ่งจะเป็นโทษ
 ตกอบายภูมิขมไถ่นั้นยังมีได้พบพระบาฬีก่อน ยุทธ
 จะสมาทานรักษาคัล ๕ เบื้องต้น อันชื่อว่าปาณาติ
 ปาทานนั้น พึงให้รับด้วยพระบาฬีว่า “สรวณ” อันว่าข้า
 จะสมาทานรักษายัตน์ “สิกขาปท” ซึ่งสิกขาบทคือ
 กศลเจตนาอันเว้นจากกิริยาอันจะยังชีวิตรแห่งสัตว์ให้ตก
 เลี้ยคือฆ่าสัตว์ ถ้าจะรับแต่พระบาฬีไว้ ไม่เข้าใจเนื้อ
 ความเลยก็มีวิธีที่จะรักษา สักว่ารับไปตามธรรมเนียม
 ประเพณี มีอุปมาคฤทธารกเด็ก ๆ จำบาฬีได้ พลอย
 รับคัลตามผู้ใหญ่แต่พอว่าไปได้ไม่เข้าใจเนื้อความไม่รู้
 ที่จะรักษา ไถ่ผลานิสงฆ์อยู่แต่ว่าน้อย เหตุฉนั้น พึง
 มีบุญญาพิจารณาให้เข้าใจเนื้อความว่า ข้าพเจ้าขอสมา
 ทานรักษาสิกขาบทอันนี้ คือจะเว้นเลี้ยจากฆ่าสรรพ
 สัตว์มิใช่เลือกใช่เล่นเป็นที่สุดให้ตกเลี้ยจากชีวิต เมื่อ

วิชาแล้วพึงสำรวมรักษากาย วาจา จิต วิชา คือกายอย่าฆ่า
 สัตว์ วาจาอย่าเจรจาด้วยฆ่าสัตว์ แลจิตอย่าให้คิดไป
 ถึงกามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก กามวิตกนั้น
 คือวิตกไปถึงกามคุณ รูปเสียงกลิ่นรสที่สัมผัสถูกต้อง
 พยาบาทวิตกนั้น คือวิตกไปด้วยความโกรธอาฆาตพยา
 บาทของเวรท่าน วิหิงสาวิตกนั้น คือวิตกไปด้วยที่จะ
 เบียดเบียนสัตว์แลฆ่าสัตว์ ถ้ามรรคาใดถึงนาคปาลาคี
 ปาตราชิงบริสุทธิ “ปณฺจ สมฺภารา” อันว่าองค์
 ทั้งหลาย ๕ “ตสุส ปาณาติปาตสุส” แห่งปาณาติบาต
 นั้น “โหนติ” มี อธิบายว่าปาณาติบาตจะขาดต้องพร้อม
 ด้วยองค์ ๕ ประการ อันว่าองค์ห้าประการนั้น “ตสุส
 ปาโณ” คือรูปสัตว์น้อยใหญ่โดยต่ำลงไปนไขเลือก
 ไขเส้นเป็นต้น แลมีชีวิตหนึ่ง “ปาณสณฺณิตา” คือ
 สำคัญแท้ทุก วิงเกยอยู่ทุก ว่าสัตว์นั้นมีชีวิตหนึ่ง
 “วกจิทฺตํ” คือจิตแกล้งฆ่าสัตว์เสียนั้นประการหนึ่ง
 “อุปกุกโม” คือเพียรชวนชวนเพื่อจะฆ่าสัตว์นั้นด้วย

ประโยคแห่งปาณาติยาตมี ๖ ประการ “สาหตุโก”
 คือประหารชีวิตสัตว์ด้วยกาย แลอาวุธอันเนื่องด้วยกาย
 อาตมาหนึ่ง “อาณตุโก” คือบังคับใช้ให้ผู้อื่นฆ่า
 สัตว์หนึ่ง “นิสสุคโก” คือยิงทิ้งขว้างสัตว์ด้วยมือ
 ทายกอันอิฐก้อนศิลาเป็นต้น หนึ่ง “ถาวโร” คือตั้งเครื่อง
 ประหารไว้เป็นต้นว่า ทำบ่อขุดหลุมขังขวางทำกระดาน
 ยนต์แลแต่งยาพิษไว้เพื่อจะฆ่าสัตว์หนึ่ง “วิสุตมโย”
 คือทำวิธารายมนต์เพื่อจะให้เกิดโรคแลภัยแลคุณยาอา
 คมประกอบภคย์ต่าง เนื่องด้วยกายวาจาเพื่อจะให้สัตว์
 ทายกหนึ่ง “อิหิมโย” คือกระทำให้ตายด้วยฤทธิแห่ง
 นาคแลครุฑยักษ์แลเทวดา ฤทธิแห่งท้าวพระยาอัน
 สำเร็จด้วยกายวาจาหนึ่ง อันว่าประโยคทั้ง ๖ ประการนี้
 แม้ว่ายบุคคลผู้ใดกระทำปาณาติยาตฆ่าสัตว์ประกอบด้วย
 ประโยคแต่อันใดอันหนึ่ง แลพร้อมไปด้วยองค์ ๕
 ประการแล้ว ก็ขาดศีลปาณาติยาตแล

“เเย นรา โลภา โมหา ภายา โกธา สุกกรกุกกุฎาทย
 ไปเสตุวา วรกา หีสันติ ฌาญเตวา มัสสิ ขาตุนติ ธน—
 โลเกน ๑ วิภินันติ เต นรา สณฺฑิวั นาม นวกิ อวิ
 ยนติ” ประการหนึ่ง อันว่านรชาติหญิงชายทั้งหลาย
 จำพวกใดมีใจเป็นอกศลเป็นต้น ด้วยโลภกัถิ หลงกัถิ
 กลัวภัยอันใดอันหนึ่งกัถิ โกรธกัถิ ย่อมกระทำปาณาติ
 ฆาตฆ่าสัตว์ เลี้ยงสัตว์ทั้งหลายมีสุกรแลไก่เป็นต้น
 เมื่อสัตว์นั้นเจริญใหญ่แล้วก็ฆ่า ๆ แล้วกินเนื้อ บางที
 โลภจะใคร่ได้ทรัพย์เงินทองฆ่าแล้วก็ขายเนื้อสัตว์ อันว่า
 นรชาติหญิงชายทั้งหลายจำพวกนั้น ครั้นกระทำกาล
 กิริยาตาย ก็ย่อมไปตกในสังขชีพนรกเป็นเที่ยงแท้
 “โส สณฺฑิวั มหานิรโย จตุกณฺโณ จตุทฺวาโร
 คมฺภีโรโต ๑ ขายามโต ๑ วิฐฐารโต ๑ สทโยชโน
 ไหติ” อันว่าสังขชีพนรกนั้นเป็นนรกขุมใหญ่ มีมุข ๔
 มีประตู ๔ เมาะว่า ๔ เหลี่ยมจรูรีส์โดยฤกแลยาว

แลกวางนั้น ประมาณได้ ๓๐๐ โยชน์เท่ากัน “อช—
 ภาการสุส ปุตุโต จ นวโยชโน” อันว่ากำแพงเหล็ก
 แกร่งเรื่องไปท้วยเปลวเพลิงล้อมทั้ง ๔ ด้านนั้นหนาได้
 ประมาณ ๘ โยชน์ อันว่าแผ่นหินเหล็กซึ่งรองพื้นภาย
 ใต้นั้น ก็เร่งเรื่องไปท้วยเปลวไฟหนาได้ ๘ โยชน์ อันว่า
 แผ่นเหล็กแกร่งซึ่งยึดโยงบนนั้นก็หนาได้ ๘ โยชน์ ฯ
 “นิริยคุชชาลา ปุรุชฺฌิมโต อฏฐหิตฺวา ปุณฺณิมทิสํ
 ปาการํ อหหุ ทํ ปุณฺณิมทิสํ ปาการํ อตฺถิภุมมิตฺวา
 อภิธาวติ” อนึ่งอันว่าเปลวเพลิงในนรกลุกขึ้นแต่
 กำแพงทิศตะวันออกแล้ว ก็พุ่งฟูไปจรดเอากำแพง
 ฝ่ายข้างตะวันตกกลุ้มกลบขบขล่งข้ามกำแพงข้างตะวันตก
 แล้วก็ฟูไป อันว่าเปลวเพลิงลุกขึ้นแต่กำแพงฝ่ายข้าง
 ตะวันตกแล้วฟูไปจรดเอากำแพงฝ่ายข้างตะวันออก เปลว
 เพลิงเกิดขึ้นแต่กำแพงเหล็กฝ่ายข้างทิศใต้แล้วก็ฟูไปจรด
 เอากำแพงฝ่ายข้างทิศเหนือ เปลวเพลิงยังเกิดลุกขึ้นแต่

กำแพงฝ่ายข้างทิศเหนือแล้วก็ขึ้นไปจนเขากำแพงฝ่ายข้าง
 ทิศใต้ กลุ่มกลบลบ่วงกำแพงข้างทิศใต้แล้วก็ขึ้นไป
 แลเปลวไฟในรอกนั้น ก็พุกพังกลวยงนัก ประการ
 หนึ่งอันว่านายนิรียบาลทั้งหลายต่าง ๆ มีมือถือดาบพัว
 ขวานรอบแลเหล็กแดงเป็นต้น กระทำให้หมกสนม
 ให้มีเนื้อ ให้เหลือแต่กระดูกเปล่า อันว่าสัตว์นรกทั้ง
 หลายนั้น เมื่อทนทุกข์เวทนาแสนสาหัสก็อดกลั้นมิได้
 ก็ร้องไห้ร้องครางมีประการต่าง ๆ อันว่านายนิรียบาล
 ทำแก่สัตว์นรกนั้น มีอุปมาฉันใด อุปมาขุบรูษผู้หนึ่ง
 ปรารถนาเพื่อจะฉีกเขาแก่นไม้ ฉากกระพี้เสียให้ล่อน
 ปล่อนเปลือกเสียให้หมด กระทำให้ยังแต่แก่นเปล่าฉัน
 ใดก็คิ อันว่านายนิรียบาลก็ทำแก่สัตว์นรกให้ยังแต่
 กระดูกกระดูกนั้น เมื่อสัตว์นรกยังแต่กระดูกเปล่าดังนี้
 “กมุทพเลน ทสุมิ ขณ สัตวาโต” ทวยกำลังอกุศล
 กรรมของสัตว์นรก ก็ให้ยังเกิดสัตวาคคมเป็นพักมา

ถูกต้องสรีรกายสัถนรกกัณฑ์หลายนั้น “มัสโลหิตานี
 ปุณ ปากติกิ ปาปณติ” อันว่าเนื้อหนังมังสาสัถน
 นรกกัณฑ์ปรกคตินชนมาตุหนึ่งเก่า ด้วยกำลังอกุศลกรรม
 จะให้ ไคทันทุกขเวทนาสัถนลึไป ลำคัยนั้นอันว่าเลีย
 ทั้ง ๓๐ กักลายเป็นตาย ๓๐ ได้ม เมื่อสัถนรกกัณฑ์มีขอเป็น
 อารูถังนั้นครันเห็นกันขิง โกรธเป็นข้าศึกศัตรูกัน เข้า
 พินกันเป็นท่อนน้อยท่อนใหญ่ กุหนึ่งบุคคลพินกันด้วย
 กัณยกันให้ ถึงซึ่งความตาย ครันต้องพระพาลมเย็น
 ก็เป็นชนมาคักเก่าทนต์ทุกขเวทนาลึไปเล่าตรายเท่ากว่า
 จะสิ้นกรรม แลกรรมแห่งโทษผู้ฆ่าสัถนเป็นปาณา
 ติยาคนั้นตกสัถนชีพนรกกัณฑ์ มีอายุยืนได้ ๕๐๐ ปีด้วยใน
 นรกกัณฑ์ถ้าจะประมาณนานปีเดือนในนรกกัณฑ์พึงรู้ ดังพระ
 ษาฬีว่า “จากุมหาราชิกานิ เทวานิ อายุปปมาณิ
 มนุสฺสสุตานิ ทสฺส คณนาย นวฺกิวสฺสทสฺสทสฺสสุตานิ อายุป
 ปมาณานิ โทณติ”

อธิบายว่าประมาณอายุแห่งเทวทาในชั้นจากุมหาราชิ
 กายันนานได้ ๕๐๐ ปีทัพแล ๕๐๐ ปีทัพนั้นเป็นนานด้วย
 ประมาณอายุมนุษย์ ไก่เกาส์แลแสนปี แลไก่เกาส์แสนปี
 มนุษย์นั้น ๕๐๐ ปีทัพ เป็นวันเคียงคั่นเคียงในสัตยชีพนรก
 ถ้า ๓๐ วันเป็นเดือนหนึ่งในสัตยชีพนรคนั้น เป็น ๓๗ โกฎิย์
 ในมนุษย์ ๓๒๔ โกฎิย์ ในมนุษย์เป็น ๑๒ เดือน คือปีหนึ่งใน
 สัตยชีพนรก แลสหกหมื่นสองพันโกฎิย์มนุษย์เท่าอายุสัตย
 ชีพนรก อันยืนนานได้ ๕๐๐ ปีด้วย ในนรก อันว่าโทษ
 ปาณาติยาคนนั้นจะว่าเฉพาะตกแต่สัตยชีพนรกชุมเดียวหามี
 ไ้ ยางที่ตกชุมนุมน้อยยางที่ตกชุมนุมใหญ่ ไ้สัตยชีพ
 นรกลงไปก็มี แลเพราะเจตนาบาปอ่อนกล้าทำน้อยแลทำ
 มาก ประการหนึ่งถ้าฆ่าสัตว์ใหญ่น้อยก็ทำ แม้ทำเป็น
 อาจิณกรรมแล้ว ตกถึงอวกก็มี ดูหนึ่งนายขุนทสุกร
 ฆ่าสกรกินแลขายเป็นอาจิณ ผลบาปให้เป็นทิจฐุกรรม
 เวทนย์ เมื่อจะโกลัถาขร้องเป็นเสียงสุกรทรมาณคณาน

ไปทั่วเรือน ๗ วัน ๗ คืน ครั้นก็บิณฑิรก็ไปสู่ขวิจิตรก
 ประการหนึ่ง สมเด็จพระพุทธเจ้าตรัสพระธรรมเทศนา
 ในทสสัสสตรว่า “ปาณาติปาโต ภิกขเว อาเสวโต
 ภาวโต พหุลลิกโต ทิรชฺชานโยนิยํ ลวฺกคฺคินิโก โย
 สพฺพลหุโก ปาณาติปาตสฺส วิปาโก” แปลว่า “ภิกขเว”
 บุกรภิกษุทั้งหลาย อันว่าปาณาติบาตนั้น อันบุคคลต้อง
 เสพแลเจริญกระทำโดยมากแล้ว แม้นผลโทษค้อย
 เคลื่อนเขาสืบมา ก็เสวยทุกข์เวทนาเกิดในกำเนิดทิร
 ชฺชาน ถ้าเศษโทษปาณาติบาตยังไม่สิ้น แม้นจะมายังเกิด
 เป็นมนุษย์จะให้อายุน้อยอายุนั้น คือตายแต่ในครรร
 ฆาต พอสืบจากครรรฆาตตายแต่หนุ่มแต่สาวตาย
 จากมัจจกมิ จะมีตกลอินทรีจะไม่บริบูรณ์จะมีคำหนักที่
 ต่าง ๆ จะมีอุปัทวลักษณะพึงเกลียด ใจเฝ้าโลก
 เวลาหาบุญญามีได้ มักขลาดหวาดหวั่นสั่นตกใจกลัว
 มักขี้มักโกรธ มักได้ความขัดแค้นเคืองใจไม่สู้มีความ

สหาย มักมีความเก็บความไว้เป็นคนมีโรค ข้อมมีความ
 ความทุกข์ความโศกเนื่องๆ มักวิโยคพลัดพรากที่รัก
 คือสิ่งที่ไม่สู้รักก็มีสู้จาก สิ่งใดเป็นที่รักมักจากสิ่งนั้น
 แลให้ไต่ทุกข์ไต่โศกเพราะรัก ประการหนึ่งมีพระศาสดา
 ว่า “ปัญจชาติสत् เปตา มรณา นาคา มิคา รุ
 มหิสสา โสณา สิงคาลา ปาณาติปาตสุส ไทสกา”
 อันว่าโทษแห่งปาณาติบาตนั้น คือจะเกิดเป็นเปรตก็
 ๕๐๐ ชาติ จะเป็นปลาที่ ๕๐๐ ชาติ จะเป็นนาคที่ ๕๐๐ ชาติ
 แล้วจะเกิดเป็นเนือเป็นงวงเป็นกระบือ เป็นสุนัขขี้ขี้
 สุนัขจิ้งจอกสิ่งละ ๕๐๐ ชาติ พรวรรณาโทษแห่งปาณา
 ติบาตขบเท่านั้น

จะพรวรรณาคุณานิสงฆ์แห่งบุคคลอันเว้นจากปาณาติ
 บาตสืบไป ทูลหนึ่งพระศาสดาว่า “ปาณาติปาตาปฏิวิรตา
 นรา ๑ อถ นารีโย อิมานิสฺเส ธนุโณนฺติ เทเวสุ
 ๑ มนุสฺเสสุ ๑ สุตฺตทฐาเจว สมฺปตฺติ ปจฺฉา นิพฺพาน

ถ้อยคำไพเราะสละสลวย ย่อมเป็นที่รักใคร่แห่งเทวคา
 มนุษย์ทั้งหลาย บริษณ^๒ ไปด้วยบริษัชหา^๒ผู้ใดจะทำร้าย
 มิได้ ศัตรหม^๒ข้าศึกจะทำอันตรายก็มิได้ มี^๒ร่ายด้วย
 ความเพียรผู้^๒อื่น มี^๒ปงามมี^๒ศีลธรรมพรณงาม มี^๒บวิวาร
 มากจะนับมิได้ ปราศจากพยาธิโรคอา ยมิย่อหย่อน
 เกียรติ^๒รำนมีความเพียรมาก ยมิพลัดพรากจากที่รัก
 ประการหนึ่ง มี^๒พระยาพิ^๒ว่า “ปาณาติ^๒ปาตา เวรมณ^๒
 เฑถ สตุท^๒โยชนทสส^๒หสสุสปริม^๒ณ^๒ทล^๒บุ^๒พ^๒พิ^๒เท^๒ห^๒น^๒
 มนุ^๒ส^๒ส^๒น^๒ ราชา ไห^๒ติ ม^๒หิ^๒ทุ^๒ธิ^๒โก ม^๒ห^๒น^๒น^๒ภา^๒โว ส^๒ตุ^๒ต^๒ร^๒ค^๒น^๒
 ปา^๒สา^๒ท^๒ ล^๒พ^๒ก^๒ติ” แปลว่าบุคคลเว้นจากปาณาติบาต
 มิได้^๒ข้า^๒ก^๒ค^๒ิล จะ^๒ไ^๒ได้^๒เส^๒ว^๒บ^๒ร^๒ม^๒ช^๒ม^๒ส^๒ม^๒บ^๒ค^๒ี^๒เป^๒น^๒บ^๒ร^๒ม^๒ก^๒ระ^๒ม^๒ค^๒ริ^๒ย^๒
 ท้าวพระยาแห่งมนุษย์ในบุพพิเทททวีปอันมีปริมณฑล
 ได้ ๘๐๐๐๐ โยชน^๒ จะมี^๒ฤ^๒ท^๒ธา^๒ค^๒ัก^๒ค^๒า^๒น^๒ภ^๒า^๒พ^๒มา^๒ก แล้วจะ
 ได้^๒ป^๒ร^๒า^๒ง^๒ค^๒ป^๒ร^๒า^๒ส^๒า^๒ท^๒แ^๒ก^๒ว^๒ ๘ ประการ ๑ เว^๒ส^๒ิก^๒ข^๒า^๒ย^๒ท^๒ป^๒า^๒ณ^๒
 ติ^๒บา^๒ต^๒เป^๒น^๒ป^๒ญ^๒ม ๑ ๑

ในสิกขาบทเป็นคำรบ ๒ นั้นคือ “อทินนาทานา เว-
 รมณี ฯลฯ สมာทิกามิ” แปลว่า ข้าพระพุทธเจ้า
 สมาทานยักนี้ “สิกขาบท” ซึ่งสิกขาบทอันเว้นจากกิริยา
 อันถือเอาซึ่งสิ่งของแห่งผู้อื่น อันเจ้าของมิได้ ให้อภัย
 ภายแลวจา แลอทินนาทานสิกขาบทนั้นประกอบด้วย
 องค์ ๕ ประการ คือ ทรัพย์อันผู้อื่นหวงแหนรักษาอยู่ประ-
 การ ๑ คือรู้ว่าทรัพย์มีผู้อื่นหวงแหนประการ ๑ คือมิได้โดย
 จิตตคติที่จะฉกฉลักช่วงชิงประการ ๑ คือเพียรพยายาม
 ที่จะฉกฉลักช่วงชิงประการ ๑ นำของเขามาด้วยความ
 เพียรนั้นประการ ๑ ผลสมกันเข้าเป็นองค์ ๕ ประการ
 ถ้าพร้อมไปด้วยองค์ ๕ ประการแล้วจึงขาดศีลอทินนาทาน
 ถ้ายังมิได้พร้อมด้วยองค์ ๕ ประการ ก็ยังมีโทษขาดศีล
 อทินนาทานก่อน ถ้าเห็นทรัพย์ที่มีเจ้าของแลสำคัญว่า
 หาเจ้าของมิได้ เขามาก็ไม่เป็นอทินนาทาน ถ้ารู้ว่า
 ทรัพย์นั้นมิใช่เจ้าของแลนำมาด้วยปราณาระชอนไว้ ด้วย
 ความประสงค์จะให้เจ้าของหาว่าสูญๆ วายๆ แลแล้วละได้

หัวเราะเล่น ไม่คิดว่าจะลึกก็ไม่เป็นอติจินาทาน ประการ
 หนึ่งของแห่งตนกับของแห่งท่าน เอาไว้ด้วยกัน ตัว
 นั้นปราณจะลึกของแห่งท่าน เมื่อไปนำเอาของมานั้น
 นำเอาของแห่งตนมาด้วยสำคัญว่าของแห่งท่าน อย่าง
 ก็ไม่เป็นอติจินาทาน ประการหนึ่งเอาสิ่งของแห่งท่าน
 มาด้วยกันเคยกันก็ดี นำเอาของแห่งท่านมาด้วย
 สำคัญว่าเป็นของแห่งตนก็ดี ก็ไม่เป็นอติจินาทาน
 ประการหนึ่ง ถ้ามิได้ปราณจะลึกของแห่งท่านของนั้น
 พอดิพิพพันมาก็ไม่เป็นอติจินาทาน ถ้าปราณจะลึก
 ของแห่งท่านเป็นใจกันกับคนในเรือนของเขา ๆ นั้น ให้
 สัญญาว่ามาเถิดข้าจะคอยส่งของให้ ครั้นไปถึงเรือน
 คนในเรือนนั้นมันเอาของมาส่งให้ ตนก็รับเอาของนั้นมา
 อย่างนี้เป็นอติจินาทานทั้งสองคน ทายในเรือนคอยส่ง
 ของให้นั้นก็เป็นอติจินาทาน ผู้นำเอาของมานั้นก็เป็น
 อติจินาทาน ฯ

หมดฉบับที่ไคมาเพียงเท่านั้น

